

ڈیرہ بابا نانک: گورو نانک دی تیسری سمدادھا

(قبرتے سمدادھ کرتارپور وکھے)

رکھنا وی لوکی شبہ نہی
سن مندے اس کرکے سوال
اٹھیا کہ بھوتی والی
گڑھوی کتھے رکھی جائے۔
خیر کجھ سماں گڑھوی کسی
دھارمک اسستھان تے
سمبھالی گئی۔

اگلے سال ہی بھاو ۱۶۶۱ ب۔
نوں موبتبر سستھان تے
صاحبزادیاں ایہہ تہہ کیتا کہ
گڑوی اجتے رندھاوے دے
ڈیرے تے جتھے گورو صاحب
نے کافی سماں بتایا سی
اوتھے دفنا دتھی جائے۔
کیونکہ ایہہ ستھان اودوں
اچائی تے گنیا جاندا سی، نالے
سی وی راوی توں چوکھا
ہوا۔ بھاو جہڑا موجودہ
ڈیرہ بابا نانک دا دربار
صاحب گرو دوارہ ہے۔

یاد رہے اچ منڈ وچ جہڑیاں
بستیاں ہن جویں ڈیرہ بابا نانک، پکھو کے ٹاہلی
صاحب آدی ایہہ سبھ کسے ویلے اچے ٹبیاں تے سن۔
کیونکہ دریا بھل لیاؤدے رہندے ہن جس کرکے ہولی
ہولی نال دیاں زمیناں وی اچیاں ہوئی جاندیاں ہن۔ پر
بستی والی تھان دا پدھر پہلاں والا ہی بنیا رہندا
ہے۔

سو گچّ وجع کے بھاو پورے رسموراج نال ہزاراں دی
گنتی وچ سنگتاں دی حاضری وچ پھر گڑھوی اجتے

دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک۔ (کھپے) چندو لال ٹنڈن، پردھان منتری نجام حیدرآباد دی بنائی عمارت
اے (سجے) ۱۹۷۳ ای 'چ بنائی عمارت جس نوں بنے ہن وچ ڈھاہ دتا گیا ہے۔

دربار صاحب ڈیرہ ب۔ ن۔ وکھے گورو صاحب دی تیسری
سمدادھ تے مہاراجہ رنجیت سنگھ دی چڑھائی ہوئی سونے
دی پالکی

کرتارپور دا بڑ وچ رڑنا۔ گورو صاحب

دے جوتی جوت سماؤن توں ۸ سال
بعد (۱۵۴۷ ای.) ہی راوی وچ وڈا پڑ
آیا۔ جس نے گورو صاحب دی آباد
کیتی ہوئی نگری تباہ کری۔ کیونکہ
اتھے رونق بنی رہندی جس کرکے
طرحاں طرحاں دیاں دوکاناں اتھے
بن گئیاں سن۔ اوہ کسان جاناں دی
زمین نیڑے پیندی سی اونانے وی

اتھے ہی آچھناں بناں لٹیاں سن۔ بڑے بہت کجھ تباہ
کر دتا۔ پر پنڈ پکھو کے دا زیادہ نقصان نہی سی ہویا۔

اینا ہی نہی سمت ۱۶۶۰ ب۔ (۱۵۸۳ ای.) راوی وچ پور
وی وڈا پڑ آیا۔ بیدیاں دی بنائی ہوئی گورو صاحب
دی سمدادھی تے مسلماناں ولوں بنائی ہوئی قبر
سبھ رڑھ پڑھ گئیاں۔ بیدیاں نوں چنتا ہوئی کیونکہ
سمدادھی اندر جہڑی گڑھوی دبی سی اوہ سونے دی
سی۔ گورو صاحب دے پوترے بابا دھرم چند نے ترنت
بابا سری چند نوں سنیہا بھیج کے سدّ لیا۔ (بابا لکھمی
داس پہلاں ہی بھاو ۱۵۵۵ ای. ل چڑھائی کر چکے
سن۔)

جویں بڑ دا پانی لٹھا سمدادھ والی تھان تے پھولا
پھالی کیتی گئی تے ستھان لیہے کے دبی ہوئی گڑھوی
پتّ کے بابا سسری چند جی، پکھو کے لے ائے۔ پر پرمپرا
انوسار پھل (استھیاں) نوں رہائش والے کمریاں وچ

پالکی تے مہاراجے دا لیکھ

ست نام کرتا پرکھ۔ نربھو ترویز اکال مورت اجونی سیبھ گر پرساد
جپ۔۔ آدی سچ جگاد سچ۔۔ ہے بھی سچ نانک بوسی بھی سچ
۔۔ سمت ۱۸۸۴ ٹھل مہاراجہ رنجیت سنگھ سکھ گورو نانک جی کا

در اصل سکھ دھرم وچ مڑی جان سمدادھ دا سنکلیپ ہے ہی نہی۔
کیونکہ سرب ویاپک اکال نوں منن والی گرمت مڑیاں قبراں دی
پوجا دے سخت خلاف ہے۔ پر شردھاوان گرسکھ اتھاس توں ہی
پریرنا پاکے ہی جیون جدھ وچ جوجھدے ہن۔ گورو دے ستھان تے پہنچ
اوپناں تے نام دی رنگت چڑھدی ہے کیونکہ گرمت نال ہی کھندی ہے
”جتھے جائے میرا سنگورو سو تھان سہاوا“ سو اسان جو گرمت
ورودھی لفظ مڑی جان سمدادھ ورتیا ہے اس لئی کھما دی پاچنا کر دے
پان۔ مڑی لفظ ستکار پوریک جیہا نہی لگدائے سمدادھ لفظ جوگی دی
سمدادھی توں آودا ہے۔

رندھاوے دے ڈیرے والے تھانے ڈونگھی دفنا دتی گئی۔ پکا دیہرا وی بنا دتا۔ اس کرم کانڈی کم دا بھاؤ گورو صاحب دا دیہرا بناؤن دی گرسکھانے مخالفت وی کیتی۔

بھائی گرداس تان صاحبزادیاں دی مخالفت کردے ہوئے کجھ زیادہ ہی تکھا لکھ گئے:-
 بال جتی بے سرچند بھانا دیہرا بنایا۔
 لکھمیداس دھرمچند پوتا ہوئے کے آپ گنایا۔
 منجی داس بھالیا داتا سدھاسن سکھ آیا۔
 موہن کھلا ہویا چؤبارا موہری منایا۔
 مینا ہوا پرتھیا کر کر تونڈھک برل چلایا۔
 مہادیو اہمیو کر کر بیمکھ پتاں بھوکایا۔
 چندن واسن واس بھوایا۔

بیدیاں دے پرواراں دے نال نال کجھ ہور پروار پکھو کے پنڈتوں اٹھ دیہرے (دربار صاحب) دے سامنے چڑھدے پاسے وس گئے۔ آبادی دی ضرورت انوسار بابا سری چندنے وڈا کھوہ وی لوا دتا جس نوں 'سرجی' کہیا جاندا ہے۔ ی سر توں بھاؤ سروور۔

اوپناں دناں وچ ٹنڈن گوت دا بڑا مہتوپورن کھتری راجا ٹوڈر مل ہویا ہے۔ جو بادشاہ اکبر دے نوں رتناں وچواک سسی۔ اس دے پوترے نانک چندنے اپنے بھتیجے چندو لال نوں دیہرے دی کار سسیوا لئی پریریا۔ چندو لال نظام حیدرآباد دا پردھان منتری سسی۔ پھر سمت ۱۷۴۴ ای۔ پہلاں والا دیہرا توڑ کے نوا سنگمرم لاکے بنا دتا گیا۔ نانک چند ٹنڈن نوں پریرن والے بیدی مہر چند اتے اسدا پتر داتار چند سن۔ انان بیدی پترانے رندھاویاں کولو ایہہ ساری ۸۰۰۰ وگھا زمین خرید ہی لئی۔ و۔

اس عمارت دی درلیہ تصویر پچھے دتی گئی ہے۔ اس دے سنہری گمب دی اپنی ہی شان سی۔

اپرنت مہاراجہ رنجیت سنگھ نے اس دیہرے تے سونے دی پالکی ۱۸۲۷ ای۔ چڑائی جس بارے منیا جاندا ہے کہ گردواریا وچ لگیان پالکیاں توں سبھ توں خوبصورت ہے۔ مہاراجہ نوں اس کم لئی پریرن والا سسی اوپناں دا ہی جرنیل سدھ سنگھ جو پنڈ دودا توں ہی سسی۔ سدھ سنگھ رانہی مہاراجے نے کرتارپور صاحب دی عمارت دی وی کارسیوا کروائی۔ گردوارہ صاحب دے نائے کئی پنڈاں وچ جگیراں لا دتیاں کہ مایہ دی کمی ناں رہے۔

انان ہی دناں وچ مہاراجے نے اپنے پتر کھڑگ سنگھ رانہی نیڑے ہی کلانور دے شو مندر دی کارسیوا وی کروائی۔

ڈیرہ بابا نانک دی وساکھی دو تہ جلیا گورداس پور، سیالکوٹ اتے امرتسر وچ مشہور ہو چکی سی۔ وڈا میلہ لگیا کر دا سی ایتھے۔ ہزاراں دوکاناں لگیا کر دیاں سن۔ وساکھی دی چہنج (گھول کشیتیاں) پورے پنجاب وچ مشہور سن۔ ساریاں راجنیتک پارٹیاں اتھے کانفرنساں وی کریا کر دیاں سن۔

بھائی نانک چند والی عمارت ہن بہت چھوٹی محسوس ہونی شروع ہو گئی۔

سن ۱۹۷۰ ای۔ وچ پھر شرومنی کمیٹی نے اس استھان نوں کھلا کرن ہت اس دی کارسیوا کروائی جس دی خاصیت ایہہ سسی کہ نانک چند ٹنڈن والے گمب دا ڈیجائین ہو بہو اپنا لیا گیا۔ کیونکہ عمارت کھلی کرنی سسی اس کر کے کھوہ نوں عمارت دے وچ ہی کھپے ہتھ لے لیا گیا۔ اپر جہڑا ہلٹ چلدا سسی اوہ ہٹا دتا گیا کیونکہ ہن ڈیرہ بابا نانک دی آبادی پین لئی اس کھوہ دا پانی نہی سسی ورتدی۔ تھان تھان نلکے لگ چکے سن۔

اس خوبصورت عمارت دی تصویر پچھلے صفحے تے ہے۔ ایہہ عمارت ڈیرہ بابا نانک دی پچھان بن چکی سی۔

سن ۱۹۷۱ دی بھارت پاک جنگ توں بعد سرکار دی نظر وچ ڈیرہ بابا نانک دے میلے چہن لگ گئے۔ اوہ نہی سسی چاہندی کہ اس سرحدی قصبے وچ ایڈے وڈے اکٹھ ہون۔ لگدا ہے اتھوں دے ستھانک لیڈر سنتوگھ سنگھ رندھاوا اتے نرمل سنگھ کاپلو، سورن سنگھ آدی نوں بھروسہ وچ لے لیا ہووے گا۔ سرکار نے چہنج کراؤن دی اجازت دینی بند کر دتی۔ وساکھی دا میلہ ختم کر دتا گیا۔

چولا صاحب دے میلے دی شان وی گھٹ گئی۔ اوہ میلہ جہڑا کئی دن چلدا سسی صرف دو تہ وچ ہی سمٹ جان لگا۔ کل ملا کے حاضری لکھ ڈیڈھ رہ گئی۔

ویساکھی سن ۲۰۰۱ توں پھر کرتارپور لانگھے دا اندولن شروع ہویا جس دا نتیجہ ایہہ نکلیا کہ ڈیرہ بابا نانک پھر سرخیاں وچ آ گیا۔ لانگھا اندولن کر کے چولے صاحب دے لگدا میلہ اج جوین تے پہنچ چکا سسی۔ سن ۲۰۱۴ وچ اتھے ۱۵ دناں وچ کوئی ۲۱ لکھ لوکاں دی آمد نوٹ کیتی گئی۔ اوہ عمارت جس دا نہ مہاراجہ رنجیت سنگھ دے نال جڑا سسی سرکار نوں کھٹکن لگ پئی۔

انان ہی دناں وچ پھر شرومنی کمیٹی نے اک کارسیوا بابے رانہی دربار صاحب لاگے سرواواں دا

پراتت پکھو بہت ہی امیرے گرو دوارہ دربار صاحب دا چگردا (حاطہ)۔ جدوں نوی عمارت واسطے نیہہ پٹی جا رہی سسی تان سبھنے ویکھیا کہ اتھے وکھرے وکھرے سمیاں دیاں انیکاں قسم دیاں کئی کئی نیہاں سن۔ بھائی نانک چند ٹنڈن والی عمارت دی کنگریاں والی نیہہ وی دس رہی سسی کہ اس تے شاہی خرچے ہوئے ہن۔ ایہہ امیری ثابت کردی ہے کہ کرتارپور صاحب بنن توں پہلاں اتے رندھاوے دا ڈیرہ ہی دھرم سال سسی۔

نرمان کروایا۔ کیہا جاندا ہے کہ کم سمپورن ہونے تے کار سیوا بابے نے گیت طور تے شکایت کر دتی کہ جناس نے سزاواں تے خرچہ کیتا ہے اگر اہی اس توں ادھی وی نہی ہو پائی۔ بابا انج وی اکالی لیڈراں دا تابیادار بندہ سی جس بارے کیہا جاندا ہے کہ چوناس موقع تھیلی آدی وی بھیٹ کر دتا ہے۔

تے لؤ ۱۹۷۳' چ بنے مضبوط دربار صاحب دی لینٹر والی چھت نے ہن چوناس شروع کر دتا۔ شرومنی کمیٹی امرتسر تگ شکایت کیتی گئی کہ

مڈھ س.گ.س. کیرتن استھان گورو ارجن دیو جی۔

عمارت چونی شروع ہو گئی ہے۔ انجینئراں نے اس شکایت تے بھروسہ ناں کیتا کیونکہ اوہ لینٹر جھڑا پچھلے ۴۵ سال نہی سی چویا ہن کوہ لیک ہو سکدا ہے؟ انجینئراں دے سجھاء دے مطابق لینٹر دی اک پتلی تہہ ہور پا دتی گئی۔ چوناس بند ہو گیا۔

بابا پھر لیڈراں نوں ملیا۔ مئی ۲۰۱۸ وچ لیڈراں نے حکم کر دتا کہ عمارت چوندی ہے جاں نہی کارسیوا ہر حالت وچ ہوویگی۔

سنگٹاں نے دہائی دتی کہ گورو صاحب دی ۵۵۰ شتابدی ۲۰۱۹ وچ آؤن والی اس کر کے کارسیوا شروع ناں کیتی جاوے۔ پر بابا ایہہ نہی سی چاہندا کیونکہ میلیاں موقع تے چلدی کارسیوا لئی اگر اہی ہندی ہے۔

خیر اس خوبصورت عمارت نوں جھڑی ڈیرہ بابا

نانک دی پچھان بن چکی سی تحس نحس کر دتا گیا ہے تے ہن دربار صاحب دی عمارت بہمنجلی بنائی جا رہی ہے۔ اگلیاں نوں اس گل دی وی پرواہ نہی کہ گورو صاحب دی پوتر سمدھ بیٹھاں ہے۔

---◆---

استھان مڈھ گورو گرتھ صاحب

دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک دی پورب - اتر دی گٹھ وچ اک پور پوتر ستھان ہے جتھے پنچم پاتشاہ گورو ارجن دیو جی نے بہہ کے کیرتن کیتا سی۔ اتھے گورو صاحب ۱۶۴۱ ب. نوں بابا دھرم چند بیدی دے دہانت پچھوں مکان لاہن آئے سن۔ کیرتن اپرنت اتھے ہی گرسکھ پیاریاں نے گورو جی نوں نقلی بانی دیاں کجھ لکھتاں وکھائیاں کہ کوہ پہلے گورو صاحبان دے ناں تے نقلی بانی لکھی جا رہی ہے۔ اتھے ہی سنگت وچ پھر تہہ ہویا کہ پہلے گورو صاحبان دی ساری بانی اکثر کر کے اک جلد وچ پرو دتی جاوے۔ سو اس پرکار گورو گرتھ صاحب دا مڈھ اتھوں ہی بجھا سی۔

---◆---

چولا صاحب

ڈیرہ بابا نانک وکھے ہی گورو نانک پاتشاہ دا پہنیا ہویا چولا صاحب موجود ہے جھڑا گورو صاحب نوں بغداد وچ ایران دے بادشاہ نے بھیٹ کیتا سی۔ (ویکھو صفحہ ۴۴۲) اوہناں دناس وچ ایہہ رسم ہندی سی جدوں بادشاہ کسے دا سمنان کردا سی تاں اوہنوں دربار ولوں بستر پہنائے جانداے سن۔

چولا صاحب دی خاصیت ایہہ ہے کہ اس تے قرآن دیاں خوب آنتاں لکھیاں ملدیاں ہن۔ کیہا جاندا ہے کہ قرآن دے تاں اس تے کوئی ۱۳ صفے ہی آگئے۔ اس تون علاوہ مسلم دنیاں دے جوتشیاں جاناں نوں نجومی کیہا جاندا ہے اوہناں دی ودیا ہر وہیے اجداد (نمرولوگ) دے وی نکھسے دتے ہوئے ہن۔

چولا صاحب دی لمبائی ۳۸ انچ، گھیرا ۳۴ انچ، باہاں

بے کہ جتھے کوئی کم چھپا کے کیتا جاندا ہے اس وچ پاپ ہون دا شک ضرور کرناں ہندا ہے۔ سو ساناں شک ہے کارسیوا بابے دے بندیاں تھڑا صاحب دی بیٹھوں پھولا پھلائی وی کیتی پووے۔ کار سیوا بابے دے سرکاری اجینسیاں نال گوڑے سیندھان دی وی لوک گل کر دے ہن۔ نالے جوہں سکھی دا پہلا قلعہ بہاؤ لوپگڑہ شرومنی کمیٹی نے کارسیوا بابے رانہی ڈھیا دتا ہے ساڈا شک کرناں ہندا وی ہے۔ کار سیوا شروع کرن توں پہلاں کمیٹی نوں اپیلان وی کیتیاں گئیاں سن کہ اے ۵۵۰ سال دے جشن دے مدد نظر کارسیوا شروع نہ کیتی جاوے۔ پر کمیٹی نے اس مصیلے تے سبھ دلایاں خارج کر دتیاں سن۔ واپگورو کرے ساڈے ایہہ شنیخے نرمول ہون۔ پر اسیں بھوکھ واسطے ایہہ گل ریکارڈ تے رکھنا چاہندے ہاں کہ ۲۰۱۸/۱۹ وچ اجہی حرکت ہوئی سی۔ لوپگڑہ امرتسر دی کارسیوا دے مدد نظر اسیں شرومنی کمیٹی تے پورا بھروسہ نہی کر سکدے۔ اسیں ایہہ گلاں لکھدے ہوئے نال ہی شردھوان کارسیواک توں معافی منگدے ہاں۔

رہ خیر کرے۔ اس فوٹو وچ کارسیواک اتھاسک تھڑے دے بالکل نال ہی خدائی کر رہے ہن۔

کیونکہ گورو صاحب دے انتم سسکار بارے ناستک لوک شک کردے ہن کہ اوہناں دا پوتر سریر الوپ ہو گیا سی۔ شنکاوادی کھندے ہن کہ پوتر سریر نوں جاں تاں ساڑیا گیا سی جاں دیا گیا سی۔ اوہ لوک چڑے مندے ہن کہ سکھ دھرم ہندومت دی ہی شاخ ہے اوہ تے ہوئے ہن، ایہہ گل ثابت کرن وچ کہ صاحب دا سسکار ہویا سی۔ اوہناں نوں کرتاریور وکھے بنی قبر بہت چھدی ہے۔ ۱۹۷۰ نیڑے وی جدوں کارسیوا ہوئی تاں کیہا جاندا ہے کہ بابے اوہ گاگر جاں گڑوی پتے ویکھنی چاہی سی۔ پر کجھ کارن بنیا کہ انوں ایہہ گیت کم بند کرناں پیا سی۔

ہن وی جدوں کارسیوا چل رہی سی تاں اسیں ویکھیا کہ بابے دے مستری تھڑا صاحب دے لاکلی کندھ دھر تگ ننگی کرن دی کوشش وچ سن۔ پھر کارسیوا بابے تھڑا صاحب دے تے کندھ بنا کے سنہری پالکی نوں اوڈوں توں لے کے چھپا رکھیا ہے۔ کجھ حد تک راکھی دے پکھو تاں ایہہ گل جائز وی ہے۔ پر اسیں پترکارتا وچ اصول پڑیا

۸ انچ ہے اتے کپڑا ودھیا لٹھا ہے۔
ایہہ گل تاں بہت صاف ہے کہ راجا مہاراجہ ایہو
جہی مذہبی پوشاک نہیں پہنیکا۔

جدوں بانی گورو نے بھائی لہنے نوں گریائی
بخش گورو انگد بنایا تاں گریانی پوتھی اتے ہور
وستاں دے نال نال ایہہ چولا صاحب وی بخش
دتا سی۔ گورو انگد صاحب نے پھر ایہو پوتر
وستاں اگے گورو امر داس نوں بخشیاں۔ جنان
گریائی دی ایہہ نشانی پھر گورو رام داس نوں
بخش دتی۔

پھر جدوں ہر مندر صاحب دے سرور جسدا اصل
نان 'امرتسر' ہے چل رہی سی تاں پنجم پاتشاہ گورو
ارجن دیونے بکھارا - اجبیکستان دے گرسکھ بھائی
طوطا رام نوں ایہہ چولا صاحب بخش دتا۔ اج چولا
صاحب دے نال جو چھوٹی جہی چور صاحب
موجود ہے ایہہ بھائی طوطا رام اس چولا صاحب تے
کریا کردا سی۔

یاد رہے بکھارا شہر پرسدھ ریشم مارگ تے موجود
ہے جتھے انیکاں پنجابی وپاری (کھتری، اروڑے اتے
مہاجن) ۱۶،۱۷ اتے ۱۸ صدی وچ جا وسے سن۔ ریشم
مارگ دے پرسدھ شہراں وچ اج وی انیکاں پرانے
پنجابی گرنٹھ اوتھے دے اجائب گھراں دی سوبھا
ودھا رہے ہن۔

پھر ۱۵۷۰ ای وچ اوسمانیاں حکومت دے ہتھوں
وولگا دریا دے سرے تے ستھت شہر استراکھان
(اس + ترکھان) جاندا رہا جس کرکے پوربی وپاریاں
لئی یورپ دا سدھا ہی راہ کھل گیا۔ ہولی ہولی پھر
انیکاں پنجابی وپاریاں نے بکھارا توں استراکھان ول

چولا صاحب۔ اج رنگ اوہ ہے جو کھبے پاسے والی تصویر وچ دسدا ہے۔

ہجرت کرنی شروع کر دتی۔ بکھارا شہر وچ بہت
گھٹ پنجابی رہ گئے۔

پھر کسے گرسکھ نے ۱۶۷۵-۱۷۰۰ ای دے عرصے دوران،
پنجاب آکے خبر دتی کہ بن چولا صاحب دی بکھارے
وکھے قدر رہی نہیں گئی۔ ایہہ وی پتہ لگا کہ بھائی
طوطا رام دی اگو اولاد وی چولا صاحب دی اہمیت
وساری بیٹھی ہے۔ اودوں (اندازاً ۱۶۹۰ ای) وچ بابا
قابلی مل بیدی (گورو صاحب دی اٹھوی پیڑھی)
نوں جدوں اس گل دا پتہ لگا تاں اوہ بکھارا دے
وپاریاں دے ٹولے نال بکھارا جا پہنچے اتے بھائی
طوطا رام دی اولاد پاسوں چولا صاحب واپس لے لیا۔
۱۶۰۰ کہ۔ می۔ دا لما مشکلاں بھریا پینڈا تہہ کرکے ۲۱
پھگن نوں کابلی مل ڈیرہ بابا نانک پہنچے سن۔

جویں گرسکھان نوں خبر ملی کہ چولا صاحب
واپس آگئے ہن تاں ہم ہما کے سنگتیاں ڈیرہ بابا نانک
پہنچیاں۔ اودوں توں لے کے اج تک ہر سال ڈیرہ بابا نانک
وکھے وڈا میلہ لگدا ہے۔ ۲۰۱۴ ای وچ تاں ۱۵ دنان
دوران اتھے کوئی ۲۰ لکھ شردھالو درشنان لئی
حاضر ہوئے سن۔

پھر چولا صاحب دے نال ہی اج پرکاش کیتا ہویا ہے،
ہے بے نانکی دا کڈھیا ہویا رومال جو بھین جی نے
گورو صاحب نوں جنج چڑھن ویلے دتا سی۔ اس تے
خوب قصیدہ کاری کیتی ہوئی ہے اتے کبیر، فرید اتے
ہور بھگتاں دیاں تصویروں وی کڈھائی رانی
درسانی ہوئیاں ہن۔

گردوارہ سدھار لہر دوران چولا صاحب وی
شرومنی کمیٹی دے قبجے تحت چلا گیا سی۔ اودوں
چولا صاحب دا پرکاش اس گردوارے وچ ہندا سی
جتھے اج بابا کابلی مل دی سمدھ اتے پرانا کھوہ
ہے۔ ایہہ اسستھان ڈیرہ بابا نانک دی فرنی تے ہی
موجود ہے جتھوں پھر چولا صاحب ول مڑیدا
ہے۔ بابا عجب سنگھ بیدی نے سمت ۱۸۴۱ وچ اتھے
دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک دی شکل والا دیہرا، بابا
کابلی مل دی سمدھ تے بنوا دتا سی۔

بیدی سہجادیان پھر کیس لڑھ کے چولا صاحب
شرومنی کمیٹی توں واپس حاصل کر لیا۔ اج وی
گردوارہ چولا صاحب شرومنی کمیٹی دے قبجے
تحت ہی ہے۔ جدوں کہ چولا صاحب دی سیوا تے

کارسیوا دوران دو
پرانیان کھوپیاں نکلیاں
سن۔ اندازہ ایہو ہے کہ
ایہہ گورو صاحب دے
ویلے دیاں ہن، کیونکہ
وڈے کھوہ بارے تاں
اتھاسک ذکر ملدے ہن
کہ بابا سری چند نے لوایا
سی۔ اسان ایہہ گل
جدوں اخباراں وچ دے
کے کار سیوا باے نوں
اپیل کیتی کہ کھوپیاں
بچا لئیاں جان۔ اس ویلے
شرومنی کمیٹی حرکت
وچ آگئی تے اخباراں وچ
جھوٹا بیان دے دتا کہ
ایہہ کھوپیاں پراتن نہی
ہن۔ اکھے ایہہ لنگر وچ
پانی ورتن واسطے
لوایاں سن کیونکہ باؤلی صاحب (کھوہ سرجی) دے پانی نوں لنگر
وچ ورتتا ہے ایہی سمجھی جاندی سی۔ (ویکھو ۲۲-۷-۱۸ اجیت
گورداس پور ایڈیشن)۔ جدوں کہ سچ ایہہ ہے نلکے پرچلت ہون توں
پہلاں، سرجی کھوہ دا جل سارا ڈیرہ بابا نانک ورتدا رہا ہے۔ ۱۹۷۳ تک
اتھے ہلٹی لگی ہندی سی۔

۱۸-۷-۲۲ اجیت
گورداس پور ایڈیشن
۱۹۷۳ تک

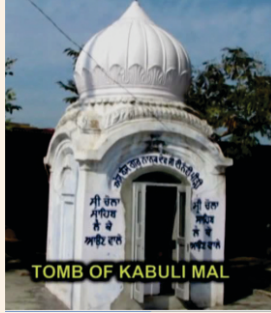
ਬਿਦੀ پرواراں کول ہے۔

کیونکہ گورو صاحب سبھ دھرماں دے سانجھے سنن ایہہ گل کرتا ریور وکھے قبر اتے ڈیرہ بابا نانک وکھے موجود چولا صاحب توں اگھڑکے اجاگر بندی ہے جس کارن ہندوستان دے کجھ فرقہ پرستان نوں قصبہ ڈیرہ بابا نانک بہت چبھدا ہے۔ ایہو کارن جہڑا اتھوں دا پرسدھ ویساکھی میلہ بولی بولی سازش تحت ختم کر دتا گیا ہے اتے کرتا ریور صاحب دے لانگھے دی پروانگی لئی انا لہما سماں لگا۔

---◆---

پکھوکے (ٹاہلی صاحب)

گورو نانک پاتشہاہ دے سہرے پنڈ پکھوکے رندھاوا وچ سن جتھوں دا چودھری اجتا رندھاوا ہویا ہے۔ اسے چودھری دی زمین تے پکھوکیاں توں ۳ کھ. می. دکن وچ گورو صاحب نے پہلا ڈیرہ ستھاپت کیتا سی، جتھے اج دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک ہے۔ سہرے پنڈ توں باہر وار اودوں بھائی سدھارن گورو صاحب دی سیوا کریا کردا سی۔ اوہ گرسکھ وی پنڈ پکھوکے توں ہی کھتری پروار

سمادھ بابا قابلی مل

وچوں سی۔

بابا سہری چند اتے لکھمی داس دا بچپن وی پنڈ پکھوکے وچ ہی گزریا سی۔ جدوں گورو صاحب نے بھائی لہنے نوں سکھاں دا دوسرا گورو تھاپ دتا تاں سہری چند نے ورودھ کردے ہوئے اپنے سر وچ سواہ پا کے پنڈ پکھوکے دے پچھم ٹاہلی تھلے آسن لایا سی۔ اتھے ہی بعد وچ بابا سہری چند دی یاد وچ مندر بنیا۔ قدرتی ہے کہ اس مندر تے اداسی سنتاں دا قبجہ سی۔

سن ۱۶۸۴ ای. نوں راوی دا وہن بدل گیا۔ پہلا راوی کرتا ریور صاحب دے پہاڑ پاسیاں دی لنگھدا سی۔ ہن راوی کرتا ریور دے دکن ول چلا گیا۔ سن ۱۷۰۰ ای. دے نیڑے تیڑے پھر راوی نے پکھوکیاں نوں وی سدھی ڈھاہ لا دتی۔ جس کرکے پنڈ دی آبادی اوتھوں نسی تے بیٹھ لکھے پنڈ وسے:

۱. پکھوکے ٹاہلی صاحب جہڑا اج ڈیرہ بابا نانک دے چڑھدے پاسے دو پھرلاگتے ہے۔

اداسی مندر پکھوکے، نال ٹاہلی صاحب اتے بابا سہری چند دی مورتی۔ اتھوں دے مہنت سہری کرن داس دا

کہنا ہے کہ ایہہ مورتی سبھ توں پرانیاں مورتیاں وچوں اک ہے۔ ایہدے نال دی ہی پردوار وکھے ہے۔ اس مورتی وچ بابا جی دا چہرہ کجھ اصل بیدیاں ورگا لگدا ہے۔ اج کلھ جو مورتیاں بنائیاں جا رہیاں ہن اوہناں وچ بابا جی نوں شو جی دے روپ وچ دکھایا جا رہا ہے۔

۲. پکھوکے مہماراں - ڈیرہ بابا نانک توں دکن - پچھم وچ

۳. پکھوکے رندھاویاں - ڈیرہ بابا نانک توں ڈھائی کھ. می. پہاڑ پاسے۔ (اج بیچراگ ہو چکا ہے۔ دھسی توں پرلے پاسے ہندا سی)

۴. چندو ننگل - ڈیرہ بابا نانک توں چڑھدے پاسے ۲ پھرلاگتے۔

۵. بہتی آبادی ڈیرہ بابا نانک وکھے ہی آباد ہو گئی۔

سو ڈیرہ بابا نانک قصبے دے چڑھدے پاسے، چولا صاحب توں کوئی ۳۰۰ گز دی دوری تے جہڑا پنڈ پکھوکے ہے اتھے ہی بابا سہری چند والا ٹاہلی صاحب مندر تبدیل ہو گیا۔ بھاو بابا سہری چند والی دھونی اتھے دکھ رہی ہے اتے وقت پا کے اداسی سادھاں دی آپسی کھباجی کرکے اک سہری چند مندر نیڑے ہی پنڈ چندو ننگل وکھے بن گیا۔ (ویکھو تصویر)

اتھے وی مندر دا نال ٹاہلی صاحب ہے۔

چندو ننگل دا ٹاہلی صاحب
ਚੰਦੂ ਨਗਲ ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ

۱. دلجیت - ۶۲ - کرتا ریور رڈیا۔ ۱۶۴۰ بکرمی (۱۵۸۳ ای) نوں گیانی (گردھام) : ۱۸ - سمت ۱۷۴۱ نوں قبر تے سمادھ رڈیاں و گیانی (گردھام) : ۱۹ - سمت ۱۷۷۶ (۱۷۱۹ ای). بیدی مہر چند اتے مانک چند نے ۸۰۰۰ وگھے زمین رندھاویاں توں خرید لئی۔ (شمشیر سنگھ اشوک وی) سائیکل یاتری - ۳۴۲
۲. سرجی (باؤلی) دی نیہہ بابا سہری چند نے رکھی۔ دلجیت - ۶۳.

پستک جندگینا ما گورو نانک
سماپت

'نانک نام چڑھدی کلا۔ تیرے بھانے سرت دا بھلا۔'